

Funkcjonalny opis języka 1

1. METRYCZKA	
Rok akademicki	2025/2026
Wydział	Wydział Lekarsko-Stomatologiczny
Kierunek studiów	Logopedia ogólna i kliniczna
Dyscyplina wiodąca	Nauki medyczne
Profil studiów	ogólnoakademicki
Poziom kształcenia	I stopnia
Forma studiów	stacjonarne
Typ modułu/przedmiotu	obowiązkowy
Forma weryfikacji efektów uczenia się	zaliczenie
Jednostka prowadząca /jednostki prowadzące	Zakład Logopedii i Emisji Głosu, Centrum Logopedyczne IPS UW, 02-927 Warszawa, ul. Karowa 20
Kierownik jednostki/kierownicy jednostek	dr hab. Natalia Siudzińska, prof. UW
Koordynator przedmiotu	dr hab. Natalia Siudzińska, prof. UW n.siudzinska@uw.edu.pl dr Kamila Potocka, k.potocka@uw.edu.pl
Osoba odpowiedzialna za sylabus	dr hab. Katarzyna Drózdź-Łuszczczyk, prof. ucz. dr hab. Anita Lorenc, prof. ucz.
Prowadzący zajęcia	dr hab. Katarzyna Drózdź-Łuszczczyk, prof. ucz. (ćwiczenia) dr hab. Anita Lorenc, prof. ucz. (wykład)

2. INFORMACJE PODSTAWOWE				
Rok i semestr studiów	I rok, 2 semestr		Liczba punktów ECTS	4.00
FORMA PROWADZENIA ZAJĘĆ		Liczba godzin	Kalkulacja punktów ECTS	
Godziny kontaktowe z nauczycielem akademickim				
wykład (W)		30	1	
seminarium (S)				

Załącznik nr 4B do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

ćwiczenia (C)	30	1
e-learning (e-L)		
zajęcia praktyczne (ZP)		
praktyka zawodowa (PZ)		
Samodzielna praca studenta		
Przygotowanie do zajęć i zaliczeń: - samodzielne przygotowanie do egzaminu - samodzielne prace analityczne - czytanie literatury	45	2

3. CELE KSZTAŁCENIA	
C1	zapoznanie studenta z problematyką z zakresu fonologii (segmentalnej i suprasegmentalnej) oraz fonetyki artykulacyjnej
C2	zapoznanie studentów z rolą, jaką odgrywają fonetyka i fonologia w profilaktyce, diagnozie i terapii logopedycznej
C3	wykształcenie umiejętności praktycznego wykorzystania wiedzy z zakresu fonologii i fonetyki artykulacyjnej

4. EFEKTY UCZENIA SIĘ	
Numer efektu uczenia się	Efekty w zakresie

Wiedzy – Absolwent zna i rozumie:

W1	w zaawansowanym stopniu terminologię fonetyczno-fonologiczną, jej źródła i uwarunkowania; ma zaawansowaną uporządkowaną wiedzę na temat fonetyki artykulacyjnej i fonologii języka polskiego, w tym jego roli i uwarunkowań społeczno-kulturowych
W2	w zaawansowanym stopniu organizację systemu językowego, fonetyczno-fonologiczną strukturę wypowiedzi, jej składniki i związki między nimi, a także zróżnicowanie polszczyzny (terytorialne, społeczne i funkcjonalne) i wymawianiowe normy poprawnościowe;
W3	w zaawansowanym stopniu metody i techniki językoznawcze, pozwalające opisać i ocenić zjawiska obserwowane w zachowaniach językowych osób posługujących się językiem polskim;

Umiejętności – Absolwent potrafi:

U1	wykorzystać zdobytą wiedzę teoretyczną z zakresu fonologii i fonetyki artykulacyjnej języka polskiego do formułowania ocen i sądów dotyczących mowy, poziomu jej rozwoju i zaburzeń, programowania postępowania terapeutycznego i rozwiązywania złożonych problemów, przed którymi staje nauczyciel i logopeda;
U2	zdobytą wiedzę dotyczącą fonologii i fonetyki języka polskiego oraz normy wymawianiowej wykorzystywać w planowaniu i organizacji procesu diagnozy i terapii logopedycznej; nieustannie rozwijać swoją wiedzę i kompetencje w tych zakresach;

Kompetencji społecznych – Absolwent jest gotów do:

K1	krytycznej oceny i rozstrzygania problemów związanych z fonologią i fonetyką artykulacyjną języka polskiego, w tym zwłaszcza z fonetyczno-fonologicznymi aspektami rozwoju i zaburzeń mowy, a także prezentowania własnych wątpliwości, sugestii, pomysłów, interpretacji, popierając je merytoryczną argumentacją z wykorzystaniem wybranych ujęć teoretycznych i poglądów różnych autorów;
K2	świadomego postrzegania złożoności problemów związanych z funkcjonowaniem języka jako środka komunikacji, a

Załącznik nr 4B do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

	także zależności między skutecznością działania a wyborem strategii komunikacyjnej właściwej w danej sytuacji;
K3	odpowiedzialnego podejmowania działań promujących wiedzę, postawy i zachowania sprzyjające prawidłowemu rozwojowi mowy u dzieci i młodzieży oraz zachowaniu sprawności w zakresie skutecznego posługiwania się nią u osób dorosłych i starszych;

5. ZAJĘCIA		
Forma zajęć	Treści programowe	Efekty uczenia się
Wykład	Wykład 1-2: Fonetyka a fonologia. Działy fonetyki i fonologii. Wybrane teorie fonologiczne. Fonem – głoska – alofon – litera. Mowa a pismo. Sylaba i podział na sylaby w języku polskim. Skala sonorności. Wykład 3: Inwentarze fonologiczne języka polskiego i ich konsekwencje. Fonemy samogłoskowe i spółgłoskowe. Transkrypcja fonetyczna. Międzynarodowy i sławistyczny zapis fonetyczny. Alfabet SAMPA. Wykłady 4-5: Budowa i funkcjonowanie narządów mowy. Mechanizmy przepływu prądu powietrza – fonacja – artykulacja. Terminologia stosowana w światowych i polskich opisach fonetyczno-artykulacyjnych. Wykład 6: Koartykulacja. Najważniejsze typy procesów fonologicznych: elizja, epenteza, metateza, modyfikacja (asymilacje). Opozycja i neutralizacja opozycji. Cechy dystynktywne i nierelewnatne. Typy dystrybucji głosek. Wykłady 7-9: Norma wymawianiowa i wariantywność wymowy. Typy wariantów fonetycznych. Zagadnienia poprawnej wymowy. Klasyfikacja upodobnień ze względu na rodzaj, miejsce, kierunek i typ. Upodobnienia pod względem dźwięczności, miejsca i sposobu artykulacji, miękkości – interpretacja fonetyczno-fonologiczna. Różnice regionalne w wymowie. Wykłady 10-11: Historia polskich badań fonetyczno-instrumentalnych. Współczesne sposoby wizualizacji fonacji i artykulacji w instrumentalnych badaniach fonetycznych. Wykłady 12-13: Architektura klasyfikacji artykulacyjnej IPA. Charakterystyka fonetyczna głosek języka polskiego (samogłosek i spółgłosek) z uwzględnieniem wyników badań fonetyczno-instrumentalnych (palatografia, rentgenografia, ultrasonografia, artykulografia elektromagnetyczna). Wykład 14: Prozodia mowy. Wykład 15: Podsumowanie.	
ćwiczenia	Ćw. 1: Alfabet fonetyczny. Podstawowe zasady zapisu fonetycznego. Podział na sylaby. Ćw. 2: Wielofunkcyjność <i>i</i>. Ćwiczenia w zapisie tekstu słyszanego. Ćw. 3: Kryteria klasyfikacji spółgłosek. Ćwiczenia w rozpoznawaniu cech artykulacyjno-brzmieniowych głosek. Ćw. 4: Cechy wspólne i różne spółgłosek. Cechy dystynktywne. Wstępna interpretacja fonologiczna głosek.	W1 W2 U1 U2 K1 K2

Załącznik nr 4B do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

	Ćw. 5: Kryteria klasyfikacji samogłosek i półsamogłosek. Ćwiczenia w zapisie fonetycznym. Ćw. 6-7: Realizacja foniczna liter ą oraz ę. Ćw. 8: Różnice regionalne w wymowie. Ćwiczenia w zapisie fonetycznym i transkrypcji fonologicznej. Ćw. 9-11: Charakterystyka upodobnień z uwzględnieniem interpretacji fonologicznej. Ćw. 12: Inne zjawiska fonetyczne (tzw. uszczelinowanie, rozsuniecie artykulacyjne, uproszczenie). Ćw. 13: Opozycje i ich typy. Dystrybucja głosek. Ćw. 14-15: Ustalanie cech dystynktywnych tworzących fonem (system fonologiczny Dróždź-Łuszczek - Siudzińska).	
--	--	--

6. LITERATURA

Obowiązkowa

1. Dróždź-Łuszczek K., Siudzińska N. 2024. *Reinterpretacja systemu fonologicznego współczesnego języka polskiego*, "Język Polski" nr 2, s. 5-17 (online: <https://jezyk-polski.pl/index.php/jp/article/view/950/885>).
2. Lorenc A. 2016. *Transkrypcja wymowy w normie i w przypadkach jej zaburzeń. Próba ujednolicenia i obiektywizacji* [w:] Kamińska B., Milewski S. (red.) *Logopedia artystyczna*, Gdańsk, s. 107–143.
3. Wierzchowska B. 1970. *Wymowa polska*, Wrocław.
4. Wiśniewski M. 2001. *Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego*, Toruń (część poświęcona fonetyce).

Uzupełniająca

1. Dróždź-Łuszczek K., *Problemy z interpretacją fonologiczną wybranych głosek zwarto-wybuchowych*, „LingVaria” 2 (36), s. 75–84 (online: <https://doi.org/10.12797/LV.18.2023.36.05>).
2. Dukiewicz L. 1978. *Intonacja wypowiedzi polskich*, Wrocław.
3. Dukiewicz L., Sawicka I. 1995. *Fonetyka i fonologia* [w:] Gramatyka współczesnego języka polskiego, red. H. Wróbel, Kraków.
4. Dunaj B. 2006. *Zasady poprawnej wymowy polskiej*, „Język Polski”, z. 86, s. 161–172.
5. Lorenc A., Żygiś M., Mik L., Pape D., Sósokuthy M. 2023. *Articulatory and acoustic variation in Polish palatalised retroflexes compared with plain ones*, „Journal of Phonetics” 96, 101181, 1-34 (open access: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0095447022000560>).
6. Lorenc A., Król D., Klessa K. 2018. *An acoustic camera approach to studying nasality in speech: The case of Polish nasalised vowels*, „Journal of Acoustical Society of America” 144 (6), s. 3603–3617.
7. Lorenc A. 2018. *Charakterystyka artykulacyjna polskich sybilantów retrofleksyjnych. Badanie z wykorzystaniem artykulografii elektromagnetycznej*, „Logopedia” 47(2), s. 157-176.
8. Łobacz P. 1996. *Polska fonologia dziecięca*, Warszawa.
9. Łobacz P. 1998. *Sybilantność* [w:] Puppel S. (red.), *Scripta manent*, Poznań, s. 135–154.
10. Madelska L. 2000. *Zapis fonetyczny. Zbiór ćwiczeń*, Poznań.
11. Madelska L. 2005. *Słownik wariantowości fonetycznej współczesnej polszczyzny*, Kraków.
12. Madelska L., Witaszek-Samborska M. 1997. *Zapis fonetyczny. Zbiór ćwiczeń*, Poznań.
13. Milewski S. 1997. *Frekwencja fonemów w tekstach mówionych dzieci w wieku przedszkolnym*, Gdańsk.
14. Milewski S. 1999. *Lingwistyczne i dydaktyczne aspekty analizy fonemowej*, Lublin.
15. Parol U.Z. 1988. *Schematy artykulacyjne głosek polskich*, Lublin.
16. Roślowski B. 1976. *Zarys fonologii, fonetyki, fonotaktyki i fonostatystyki współczesnego języka polskiego*, Gdańsk: Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Gdańskiego.
17. Roślowski B. 2010. *Podstawy wiedzy o języku polskim dla glottodydaktyków, pedagogów, psychologów i logopedów*, Gdańsk: Glottispol.

18. Rybka P. 2015. *Międzynarodowy alfabet fonetyczny w slawistyce*, Katowice.
19. Steffen-Batogowa M. 2000. *Struktura akcentowa języka polskiego*, Warszawa.
20. Szpyra-Kozłowska J. 2002. *Wprowadzenie do współczesnej fonologii*, Lublin.
21. Szpyra-Kozłowska J. 2002. *Inwentarze fonemów języka polskiego i ich konsekwencje*, „Logopedia”, t. 31, s. 7–26.
22. Trochymiuk A., Święciński R. 2004. *Symbole podstawowej transkrypcji Międzynarodowego Towarzystwa Fonetycznego (IPA) i jej rozszerzenia (ExtIPA)*, „Audiofonologia”, t. 25, s. 97–114.
23. Wierchowska B. 1980. *Fonetyka i fonologia języka polskiego*, Wrocław.

Wybrane linki:

- animacje artykulacji głosek polskich opracowane na podstawie danych EMA (Lorenc A., Łobacz P., Święciński R. 2011): <https://www.komlogo.pl/index.php/norma/gloski-w-wyrazach>
- kolekcja artykułów International Phonetic Association ilustrujących inwentarze fonologiczne i sposób transkrypcji IPA dla języków świata:

<https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-the-international-phonetic-association/illustrations-of-the-ipa>

oraz dla języka polskiego autorstwa Wikotra Jassem:

<https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-the-international-phonetic-association/article/polish/8CDD2C699493A69A40A5E7D923629574>

- Peter Ladefoged. Materiały, podręczniki fonetyczne zebrane: <http://www.phonetics.ucla.edu/index.html>
- strona International Phonetic Association: <https://www.internationalphoneticassociation.org/>
- interaktywny alfabet IPA: <https://www.ipachart.com/>
- The World Atlas of Language Structures (WALS): <https://wals.info/>

7. SPOSOBY WERYFIKACJI EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Symbol przedmiotowego efektu uczenia się	Sposoby weryfikacji efektu uczenia się	Kryterium zaliczenia
W1, W2, W3	końcowe zaliczenie pisemne wykładu	próg zaliczeniowy 60%
U1	odpowiedź ustna (zaliczenie rentgenogramów)	próg zaliczeniowy 60%
W1, W2, W3, U1, U2, K1, K2	bieżąca kontrola przygotowania do ćwiczeń (tzw. wejściówki), końcowe zaliczenie pisemne	próg zaliczeniowy 60%

8. INFORMACJE DODATKOWE

Obecność na zajęciach jest obowiązkowa. Dopuszczalne są dwie nieobecności w semestrze na ćwiczeniach, dwie nieobecności w semestrze na wykładzie. Przekroczenie limitu nieobecności wymaga zgłoszenia się na dyżur do osoby prowadzącej zajęcia i zaliczenia materiału.

Ćwiczenia rozpoczynają się tzw. wejściówką (kartkówką sprawdzającą opanowanie materiału z poprzednich zajęć). Warunkiem przystąpienia do zaliczenia końcowego jest zaliczenie 11 z 13 wejściówek (na minimum 60% każda), zaliczenie rentgenogramów podczas dyżuru oraz uzyskanie zaliczenia z wykładu. W przypadku licznych nieobecności na ćwiczeniach lub wykładach bądź niezaliczenia wejściówek student nie zostaje dopuszczony do zaliczenia w sesji letniej. Przystępuje wówczas do zaliczenia w sesji poprawkowej. **Jest to wówczas jedyny termin zaliczenia** przewidziany dla studenta.

Ocena z zaliczenia poprawkowego jest ostateczna.

Termin zaliczenia końcowego – wspólny dla wszystkich grup ćwiczeniowych – podany zostanie w trzecim tygodniu marca.

Prawa majątkowe, w tym autorskie, do sylabusu przysługują WUM. Sylabus może być wykorzystywany dla celów związanych z kształceniem na studiach

Załącznik nr 4B do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

odbywanych w WUM. Korzystanie z sylabusu w innych celach wymaga zgody WUM.

UWAGA

Końcowe 10 minut ostatnich zajęć w bloku/semestrze/roku należy przeznaczyć na wypełnienie przez studentów
Ankiety Oceny Zajęć i Nauczycieli Akademickich

Załącznik nr 4B do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)